

ЗЛОЧИННІСТЬ В КРАЇНАХ ЄС: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ

Тимчук О.Л., к.ю.н., доцент

*Інститут управління і права
Запорізького національного технічного університету*

В статті подано загальну кримінологічну характеристику злочинності в державах Європейського Союзу. На основі статистичних даних та інших джерел аналізуються детермінанти, загальний стан, структура і динаміка злочинності в ЄС, а також здійснюється порівняння рівня злочинності з основними соціально-економічними та політичними показниками розвитку країн-членів Спільноти.

Ключові слова: злочинність, рівень злочинності, причини злочинності, насильство, Європейський Союз.

Тимчук А.Л. ПРЕСТУПНОСТЬ В СТРАНАХ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА: КРИМИНОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ / Институт управления и права Запорожского национального технического университета, Украина.

В статье дается общая криминалогическая характеристика преступности в государствах Евросоюза. На основе статистических данных и других источников анализируются детерминанты, общее состояние, структура и динамика преступности в ЕС, а также проводится сравнение уровня преступности с основными социально-экономическими и политическими показателями развития стран-членов Сообщества.

Ключевые слова: преступность, уровень преступности, причины преступности, насилие, Европейский Союз.

Timchuk A.L. CRIME IN EUROPEAN UNION: CRIMINOLOGICAL ANALYSIS / Institute of management and law for the Zaporozhya National Technical University, Ukraine.

The article gives a general criminological characteristics of the state of crime in EU countries. On the basis of statistical data and other sources are analyzed determinants, the overall state, structure and dynamics of crime in the EU, and compares the level of crime in the Community with the main socio-economic and political indicators of development of member countries.

Key words: crime, crime rates, causes of crime, violence, European Union.

Центральним поняттям кримінології є злочинність як складний соціальний феномен. Злочинність існує в усіх державах світу незалежно від їх географічного розташування, цивілізаційної приналежності, рівня

соціально-економічного розвитку, політичного устрою, правової системи. Різні аспекти злочинності в державах і регіонах світу (включаючи і Європейський Союз) вивчали такі українські вчені, як, зокрема, В.Туляков, В.Дрьомін, В.Голіна, О.Фролова, О.Джужа, І.Даньшин, А.Закалюк, О.Кулик, О.Бандурка. Серед російських науковців можна назвати імена В.Лунєєва, Я.Гілінського, С.Іншакова. Водночас в українській науці практично немає досліджень, присвячених загальній характеристиці злочинності в ЄС, хоча науково-пізнавальне та прикладне значення такого аналізу для розвитку вітчизняної кримінології в умовах євроінтеграції очевидне. У цьому зв'язку завданнями статті є аналіз загального стану, рівня, структури і динаміки злочинності в країнах-членах ЄС, виявлення її детермінант з метою встановлення відповідних тенденцій.

В кримінології в якості основного показника криміногенності держави визначають рівень (коефіцієнт або індекс) злочинності – кількість злочинів на 100 тис. жителів. За цим показником країни ЄС можна поділити на такі групи [1, с. 23-65]:

- 1) *держави з низьким рівнем злочинності* (коефіцієнт до 1 000). До цієї групи потрапляє лише Кіпр (926 у 2008 р.)
- 2) *держави із рівнем злочинності нижче середнього* (коефіцієнт від 1 000 до 3 000). Ця група включає такі країни, як Болгарія, Румунія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Чехія, Мальта та Ірландія.
- 3) *держави із середнім рівнем злочинності* (коефіцієнт від 3 000 до 5 000). Ця група включає Словенію, Португалію, Грецію, Італію, Угорщину та Естонію.
- 4) *держави з високим рівнем злочинності* (коефіцієнт від 5 000 до 10 000). До цієї групи належать Бельгія, Іспанія, Данія, Люксембург, Нідерланди, Фінляндія, Франція, ФРН, Австрія і Велика Британія.
- 5) *держави з дуже високим рівнем злочинності* (коефіцієнт більше 10 000). Ця група представлена лише Швецією (15 010 у 2009 р.)

Водночас до наведених даних про рівень злочинності в різних державах слід ставатися з певною обережністю, враховуючи низку важливих обставин [2, с.50-51]. Загальна тенденція злочинності в ЄС – поступове зниження її рівня, починаючи з середини 2000 років. За останні 20 років в більшості держав Євросоюзу максимум злочинності прийшовся на 2002 р., а потім кількість зареєстрованих злочинів почала зменшуватися. Найбільше зниження відбулося у Великій Британії, Франції та в Нідерландах. І навпаки, в окремих південноєвропейських державах спостерігається зростання рівня злочинності за останні 6-8 років (Португалія, Іспанія, Італія, Кіпр). Схожа тенденція простежується в таких країнах Центрально-Східної Європи (далі – ЦСЄ), як Словенія та Румунія. Складною залишається криміногенна ситуація на Півночі Європи, в більшості держав якої злочинність невинно зростає (особливо в Швеції і Данії). Суперечливі тенденції спостерігаються стосовно насильницьких злочинів, які в ЄС включають фізичне насильство щодо інших осіб (зокрема напади і тілесні ушкодження), грабіж та сексуальні злочини (передусім зґвалтування). В більшості країн ЄС поступово зменшується рівень умисних вбивств, який і так є низьким (зростання відбувається лише в Ірландії, Данії та Фінляндії). Водночас інші насильницькі злочини в цілому зростають в більшості держав ЄС, особливо в Скандинавії, Великій Британії та в Ірландії. Зниження рівня цих злочинів спостерігається в країнах ЦСЄ (Польща, Чехія, Словаччина, Болгарія, Балтія). Рівень грабежів за останні роки зріс лише в Данії, Ірландії та в Греції, а в усіх інших – зменшився (особливо в країнах ЦСЄ). Кількість крадіжок зі зломом також знизилася в більшості держав Євросоюзу (найбільше в Польщі та в Естонії). Натомість в окремих країнах кількість таких злочинів зросла (Данія, Греція, Португалія, Румунія). Тенденції наркозлочинності в Спільноті загалом суперечливі, хоча в цілому їх рівень повільно зростає (найбільше – в Швеції, Румунії та в Словенії). Найбільш суттєве зменшення кількості злочинів, пов'язаних із наркотиками, відбулося в

ФРН (на третину з 2002 р.) та в Австрії. В державах ЄС суттєво зменшується кількість угонів транспортних засобів, включаючи автомобілі. Максимальне скорочення відбувається в окремих країнах ЦСЄ, зокрема в Польщі, Болгарії та балтійських державах. Рідкісне виключення становлять Румунія, Угорщина та Греція, де за останні роки кількість цих злочинів суттєво зросла [3]. В Доповіді Конгресу ООН з попередження злочинності також констатується тенденція до зменшення майже вдвічі рівня крадіжок зі зломом та угонів транспортних засобів в більшості держав Європи у період 1995-2008 рр. [4]. Водночас слід зазначити, що в більш глобальній перспективі (якщо рахувати дані за 30-40 років) рівень злочинності – особливо корисливої – в більшості держав ЄС, переважно зростає [5, с. 51-54; 6, с.10-25; 7, с. 44-52].

Важливе кримінологічне значення має аналіз даних про поширення окремих видів злочинів в державах Євросоюзу. Так, середній показний рівня умисних вбивств в країнах ЄС складає 1,4, а у великих містах – 1,9. З окремих держав ЄС найвищий рівень умисних убивств фіксується в двох балтійських країнах: Литві (9; 2008 р.) та Естонії (7,1; 2009 р.), а з поміж „старих членів” ЄС – в Фінляндії (2,5; 2008 р.). Найнижчий рівень цих злочинів за останні роки фіксується в Словенії (0,55) та в Австрії (0,55) [8]. За рівнем таких насильницьких злочинів, як зґвалтування – дані на 2008 р., якщо не зазначено інше – в ЄС лідирують Швеція (64 у 2009 р.) та Бельгія (27 у 2009 р.) [9]. Високі показники також у Великій Британії (23-24 за останні роки), у Франції (15-17 за останні роки) та в Фінляндії (12-17 за останні роки). Найменше зґвалтувань вчиняється в Греції (2), в Словенії (2,8) та в Словаччині (2,8). Низький показник також на Кіпрі (3-4). За рівнем нападів Західна Європа (139,4) поступається Північній Америці та Африці, однак випереджає інші регіони планети. З окремих держав ЄС – дані за останні роки, якщо не зазначено інше – лідирують Швеція (927 у 2009 р.) та Велика Британія (837; в Шотландії – 1 655 у 2006 р.). Доволі високі показники у Фінляндії (621 у 2009 р.), Бельгії (690-700) та ФРН

(620-630). В країнах ЦСЄ ці показники значно нижчі: Болгарія (39-42), Румунія (44). Естонія (10), Литва (8-10). Найнижчий в ЄС рівень нападів в Польщі – всього 1,5 [9].

Країни ЄС, як й інші розвинуті держави світу, демонструють дуже високий рівень корисливих злочинів, зокрема крадіжок, грабежів та шахрайств. Середній рівень крадіжок в Західній Європі – 2 170, натомість у Східній Європі – лише 590. Лідерами за індексом крадіжок – на основі даних за останні п'ять років – є такі країни, як Швеція – 4 490 (у 2009 р. – 3 409), Нідерланди – 4 364 (у 2008 р. – 3 498), Велика Британія – 3 444 (у 2008 р. – 3 012) і Данія – 3 253 (у 2008 р. – 3 481). Найнижчий в ЄС рівень крадіжок фіксується на Кіпрі (166) та в Румунії (200). Більше всього крадіжок зі зломом вчиняється в Данії – 1 516 (у 2008 р. – 1 715), Швеції – 1150 (у 2008 р. – 1 024) та у Великій Британії – 1162 (у 2008 р. – 1068). Середній рівень цих злочинів демонструють Франція (543) та ФРН (498). Найменше крадіжок зі зломом вчиняється в Румунії – 60,5 (у 2008 р. – 49). За кількістю крадіжок саме з квартир (будинків) лідирує Бельгія (590-610), а найменше таких злочинів реєструється в Польщі (55-60) [9]. За коефіцієнтом угонів автотранспортних засобів беззаперечним лідером є Франція (1 275; у 2008 р. – 1 032). Високі показники також в Швеції (в середньому – 578; у 2009 р. – 434) та Данії (324). Щоправда, за даними іншого джерела (Євростат) у 2008 р. індекс угонів транспортних засобів у Франції склав 328, в Італії – 380, в Швеції – 483 [3]. Найменше таких злочинів вчиняється в Румунії (7; у 2008 р. – 11) [9]. Приватні автомобілі найчастіше викрадають в Італії (309), а найрідше також в Румунії (в середньому – 7,5). За рівнем грабежів лідирують Бельгія – 1 894 (у 2008 р. – 1 837) та Іспанія – 1 083 (у 2008 р. – 1 067) [9]. Найменше грабежів фіксується на Кіпрі (9,8). Доволі низькі показники також в Болгарії (37), Угорщині (30), Румунії (14,3; у 2008 р. – 11,5), Словаччині (25-30) та Греції (20-25). Беззаперечним лідером в ЄС за рівнем злочинів, пов'язаних із наркотиками (включаючи як їх зберігання, так і незаконний обіг), є Швеція

(849). Найнижчий індекс цих злочинів в Румунії – 12,8 (у 2008 р. – 17). Доволі низькі показники демонструють також Австрія (23-24) і Болгарія (35) [9]. Щодо такого виду економічних злочинів, як корупція, то даних про кількість зареєстрованих діянь в усіх країнах ЄС немає, однак для порівняльного аналізу корумпованості можна використати дані Transparency International, яка публікує щорічні звіти про рівень корупції у світі, що ґрунтується на опитуванні підприємців та експертів. За даними 2010 р. найнижча в ЄС корупція в Данії (9,3 бали; перше місце у світі), дуже низькі показники також в Фінляндії та Швеції (менше 9 балів). З країн ЦСЄ найнижча корупція в Естонії та Словенії. Найкорумпованішою державою Спільноти несподівано виявилася Греція (3,5 бали; рівень Колумбії та Перу), а також Болгарія (3,6 бали; рівень Сальвадору) і Румунія (3,7 бали; рівень Бразилії). Дуже висока корупція, як для розвинутої країни, також в Італії (3,9 бали; рівень Руанди) [10].

Суттєва проблема багатьох країн ЄС – зростання кількості злочинів, які вчиняються імігрантами, які загалом складають 10% населення Спільноти. Серед держав ЄС найвища питома вага імігрантів серед населення – в Люксембурзі (37%). Про гостроту проблеми свідчить, зокрема, той факт, що, наприклад, у Швеції в період 1997-2001 рр. 25% всіх злочинів були вчинені іноземцями і ще 20% громадянами цієї країни іноземного походження [11].

Доцільно також розглянути дані про злочинність в окремих країнах ЄС. У найбільшій за населенням країні ЄС – Німеччині – індекс злочинності має тенденцію до зниження: у 2009 р. він склав 7 383 (у 1993 р. – 8 337). З німецьких міст найвищий рівень злочинності у Франкфурті-на-Майні (більше 16 000), а також в Ганновері, в Бремені та Берліні (в усіх трьох – більше 14 000). Найбільш криміногенними землями ФРН є Шлезвіг-Гольштейн, Північний Рейн-Вестфалія та Саксонія-Анхальт. Найнижча злочинність в Баварії та в Баден-Вюртемберзі. Індекс окремих злочинів у ФРН в 2009 р. склав: насильницьких злочинів в цілому – 254, зґвалтувань –

8,91, серйозних тілесних ушкоджень – 182, грабежів – 60, наркотичні злочинів – 288, крадіжок – 2 859 [12].

За офіційними даними, у Сполученому Королівстві в період 1997-2007 рр. кількість нападів зросла на 77%. За даними 2009 р. ця країна посідає друге місце в ЄС за рівнем злочинності. За рівнем грабежів Велика Британія п'ята в ЄС, за рівнем крадіжок зі зломом – четверта. Більш того, згідно даних одного з досліджень, за рівнем насильницьких злочинів Велика Британія є навіть лідером в ЄС (індекс – 2 034). Водночас критики вказують на методологічну некоректність такого дослідження, оскільки поняття „насильницькі злочини” в кримінальному законодавстві різних країн тлумачиться по різному, зокрема у Великій Британії воно включає будь-які бійки та порушення громадського порядку, в той час як в інших державах ЄС такі дії потрапляють до статистики лише у тому випадку, якщо вони завершилися заподіянням тілесних ушкоджень [13]. Статистичні дані засвідчують наявну в Англії та в Уельсі протягом 2009/2010 рр. тенденцію до зниження як загального рівня злочинності, так і рівня більшості насильницьких злочинів. Порівняно із 1995 р. індекс останніх скоротився на 50%. Водночас дещо зріс рівень серйозних сексуальних злочинів (згвалтування, сексуальні напади) [14].

У Франції загальний індекс злочинності у 2009 р. склав 5 639 і має тенденцію до скорочення (у 2002 р. – 6 932). З регіонів Франція найвищий індекс злочинності фіксується на Лазурному узбережжі, в Провансі та в Приморських Альпах (в усіх трьох – більше 8 000), а найнижчий – в Лімузені (3 355) та в Оверні (3 498). З окремих міст Франції найвища злочинність в Парижі, Лілі, Марселі, Тулузі та в Ніці – більше 10 000. Індекс окремих злочинів у Франції в 2009 р. склав: умисні вбивства – 1,09, згвалтування – 15,8, тілесні ушкодження – 310, крадіжки – 2 971 [15]. В Італії загальний індекс злочинності у 2008 р. склав 4 529. Найвища злочинність в таких містах, як Мілан (7 166), Болонья (7 239), Ріміні (7 000), а в Римі – 5 792. Індекс окремих злочинів в цій державі у 2008 р.

склав: умисних вбивств – 1, зґвалтувань – 8,2, грабежів – 76,6, крадіжок зі зломом – 252, тілесних ушкоджень – 110, крадіжок – 2 327 [16].

Індекс окремих видів злочинів у Швеції в 2009 р. склав: злочини проти особи – 2 529, напади – 927, всі сексуальні злочини – 169 (з поміж яких зґвалтування – 64), угони транспортних засобів – 434 (з них автомобілів – 255), грабежі – 103, крадіжки – 3 409 [17]. Серед насильницьких злочинів в цій країні домінують напади, кількість яких зросла за рік на 2%; кількість сексуальних злочинів зросла на 9%. Питома вага корисливих злочинів в структурі шведської злочинності складає 38% (серед них домінують крадіжки), злочинів проти особи – 17%. Іммігранти втричі частіше притягаються до кримінальної відповідальності за напади і вп'ятеро частіше – за сексуальні злочини. В Фінляндії індекс злочинності у 2009 р. склав 8 066, в тому числі умисні вбивства – 2,13 (із замахами – 9,03), напади – 621, зґвалтування – 12,33 (у 2008 р. – 17), грабежі – 31, наркотичні злочини – 326, крадіжки – 2 861 [18].

В одній з найменших держав ЄС – Люксембурзі – рівень злочинності у 2009 р. порівняно із 2008 р. зріс на 13%, склавши 6 483 (у 2005 р. – 5 369). Люксембург – одна з небагатьох країн ЄС (поряд з Італією, Іспанією, Кіпром та Швецією), де загальний рівень злочинності щороку зростає, починаючи з 2000 р. При цьому найбільше зросла саме кількість насильницьких злочинів проти особи, передусім тілесних ушкоджень (індекс – 470; зростання в 1,4 рази за 5 років) та зґвалтувань (індекс – 11,2; зростання в 1,2 рази за 5 років). Водночас, очевидно, під впливом світової фінансово-економічної кризи у 2009 р. кількість грабежів в цій країні зросла вперше з 2004 р. (індекс – 74; зростання в 1,4 рази за рік) [19]. Коефіцієнт насильницьких злочинів в Люксембурзі у 2008 р. склав 648 [3]. В найменшій державі ЄС – Мальті – злочинність навпаки поступово скорочується (з 2005 р. – майже на 40%). Індекс злочинності у 2009 р. склав 2 894. Водночас рівень наркотичних злочинів стрімко зростає [20]. Традиційно низькою залишається злочинність (включаючи насильницьку)

на Кіпрі, хоча простежується тенденція до її зростання в умовах глобалізації. Так, у 2008 р. індекс злочинності на острові склав 926 (у 2006 р. – 1 027, у 1997 р. – 583) [21]. Індекс насильницьких злочинів на Кіпрі також дуже низький (40), хоча і має тенденцію до зростання. В Португалії у 2009 р. рівень злочинності зменшився вперше з 2005 р. і склав 4 002. В структурі злочинності домінують злочини проти власності (53%) та проти особи (23%). Водночас кількість злочинів проти особи, включаючи напади, невпинно зростає з 2000 р. Кількість злочинів проти власності відносно стабільна з незначними річними коливаннями [22].

Суперечливі тенденції в сфері злочинності спостерігаються в державах ЦСЄ. Так, в Угорщині, де загальний рівень злочинності скорочується із 1998 р. (індекс у 2009 р. – 3 940), кількість злочинів проти особи, навпаки, щорічно зростає (за 10 років на 69%) в умовах зменшення злочинів проти власності [23]. В Словенії рівень злочинності протягом 2009 р. зріс на 6,5%, а її індекс склав 4 304 – це найвищий показник серед країн регіону. Зросла кількість злочинів проти особи (на 0,7%) і сексуальних злочинів (на 19%), зокрема зґвалтувань – на 39%. Кількість крадіжок дещо зменшилася, проте зріс рівень грабежів (на 25%) і наркотичних злочинів (на 38%) [24]. Зниження рівня злочинності протягом 2009-2010 рр. відбувалося у Польщі (на 3%). Індекс злочинності у 2010 р. склав 2 526. Щороку скорочується рівень умисних вбивств (окрім 2007-2008 рр.), який на сьогодні складає 1,1. Зменшується також рівень тілесних ушкоджень і розбоїв (обох – на 12%), зґвалтувань (на 3%). Кількість крадіжок несуттєво зросла (на 1,4%), хоча порівняно із максимальним рівнем 2004 р. скоротилась в півтора рази. Кількість угонів транспортних засобів скорочується щороку і порівняно із 2000 р. зменшилася в 4,37 рази. Водночас у Польщі щороку зростає кількість наркотичних злочинів і у 2010 р. їх кількість перевищила показник 2000 р. у 3,7 рази [25]. В Румунії протягом останніх семи років спостерігається тенденція до зростання злочинності, хоча історичний максимум 2002 р. не досягнутий. У 2009 р.

індекс злочинності склав 1 395, тобто є найнижчим в ЄС (після Кіпру). Рівень більшості насильницьких злочинів, включаючи умисні вбивства (індекс – 1,85 без замахів) в Румунії дещо зменшився, натомість зросла кількість корисливих злочинів включно з крадіжками і грабежами [26]. В Чехії у 2010 р. рівень злочинності скоротився: було зареєстровано 313,4 тис. злочинів (індекс злочинності – 2 976), що на 1% менше, ніж у 2009 р. При цьому скоротився рівень майнових та економічних злочинів, натомість кількість насильницьких злочинів зросла на 7% [27]. Майже не зріс рівень злочинності в Словаччині (у 2009 р. – всього на 0,1%) при збереженні тенденції до зниження насильницьких і більшості корисливих злочинів, окрім крадіжок [28]. В Латвії пік злочинності за останнє десятиліття прийшовся на 2006 р. (індекс – 2 720), а потім вона почала поступово знижуватися, завдяки чому абсолютна кількість злочинів у 2010 р. знизилася до рівня 2005 р. (в 2010 р. індекс – 2 290). За останні п'ять років в цій балтійській державі суттєво знизився рівень більшості насильницьких злочинів проти особи (умисних вбивств – в півтора рази; зґвалтувань – втричі; тяжких нападів – в 1,8 рази; грабежів – вдвічі), а також і деяких корисливих, окрім крадіжок. Як і в багатьох інших державах ЄС, в Латвії зростає кількість наркотичних злочинів [29]. В Естонії кількість зареєстрованих злочинів у 2010 р. скоротилася (індекс – 3 607) і також характеризується стійкою тенденцією до зниження протягом останніх шести років. Це стосується більшості категорій злочинів, включаючи злочини проти особи і грабежі, проте кількість крадіжок та деяких інших злочинів (зокрема, економічних) за останній рік зросла [30].

Проблема причин злочинності в ЄС в цілому та її специфіки в окремих країнах потребує спеціального докладного вивчення, проте в цілому на прикладі регіону простежується загальна закономірність щодо високого рівня злочинності в більш економічно розвинутих державах порівняно з менш заможними і водночас її більш „гуманний характер”, тобто переважання в її структурі ненасильницьких діянь. Це

підтверджується, наприклад, порівнянням злочинності в ЄС зі злочинністю в інших регіонах світу, наприклад, в Латинській Америці [31], а також порівнянням даних про загальний рівень і структуру злочинності в „старих” членах ЄС (Західна Європа) з країнами ЦСЄ. Водночас було б суттєвим спрощенням зводити причини злочинності лише до економічних чинників: суттєве криміногенне значення мають інші соціальні фактори (нерівність, безробіття, рівень освіченості населення), політичні та соціокультурні чинники (релігійність, соціальна атомізація тощо). Російські науковці (Я.Гілінський, В.Лунєєв) звертають увагу на значно вищий рівень злочинності в розвинутих державах, порівняно із країнами, які розвиваються [5, с.50; 7, с. 64-72]. Дослідниками вже сформульована зворотна залежність між соціальним капіталом (норми і зразки взаємного співробітництва та довіри між людьми в суспільстві) та злочинністю [32, с. 44-47]. Ф.Фукуяма наголошує на важливості саме неформальних соціальних норм у справі протидії злочинності в демократичних суспільствах на відміну від авторитарних, де такий контроль здійснюється переважно репресивним державним апаратом, а з його послабленням або зникненням, злочинність зростає. Нижчий рівень злочинності при авторитаризмі (а тим більше при тоталітаризмі) порівняно із демократією аж ніяк не свідчить про надлишок соціального капіталу в таких суспільствах [32, с.49]. Це повною мірою стосується держав ЄС.

Порівняння злочинності з індикаторами соціальної нерівності (децильний коефіцієнт, індекс Джинні) дозволяє припустити, що нерівність не є вирішальним криміногенним чинником в ЄС, оскільки в країнах Скандинавії (особливо в Данії і Швеції), а також в Бельгії та Чехії найнижчі у світі показники нерівності [33], однак рівень злочинності там не можна назвати низьким (окрім Чехії, де він помірний), і, навпаки, високі показники нерівності в Греції, Португалії, Естонії та на Кіпрі корелюють з низьким або помірним рівнем більшості злочинів. Високий розмір ВВП на д.н. також, очевидно, не має суттєвого стримуючого злочинність ефекту

(часто навпаки). Достатньо порівняти цей показник – в доларах США за паритетом купівельної спроможності – в країнах Скандинавії (Швеція – 37 750, Данія – 36 764), Нідерландах (40 700), Великій Британії (35 000), з одного боку, та Болгарією (12 052), Румунією (11 766), Латвією (14 400) або Мальтою (24 000), з іншого боку [34]. Найвищий в ЄС рівень мінімальної оплати праці (в євро на місяць) – у Люксембурзі (1 725), далі йдуть Ірландія (1 462), Нідерланди (1 416), Бельгія (1 388) та Франція (1 344). В країнах ЦСЄ цей показник значно нижчий: Польща – 318, Чехія – 311, Словаччина – 308, Естонія – 278, Угорщина – 257, Румунія – 137, Болгарія – 123 і лише Словенія – 734 (майже як і в Іспанії) [35]. Найбільша питома вага населення, яке мешкає за межею бідності (дані на 2008 р.), зафіксована в Латвії (26%), Румунії (23%) та Болгарії (21%), злочинність в яких низька або помірна.

Таким чином, розмір ВВП на д.н., соціальна нерівність, рівень зарплат та інші суто економічні фактори безпосередньо не визначають індекс злочинності (зокрема й насильницької). Можна припустити, що суттєвий антикриміногенний вплив має вплив релігії і збереження елементів традиційного способу життя у деяких православних (Греція, Кіпр, Румунія) та католицьких (Ірландія, Мальта, Польща) державах ЄС. Таким державам притаманні певні елементи колективістських цінностей у поєднанні з елементами общинного (у громаді) способу життя, з вагомою роллю родини як соціального інституту, порівняно низькою соціальною атомізацією. Як раз в таких державах ЄС найвища питома вага віруючих: Мальта – 95%, Кіпр та Румунія – 90%, Греція – 81%. Для порівняння: в Люксембурзі та Угорщині – 44%, в Болгарії – 40%, у Великій Британії – 38%, у Франції та Нідерландах – 34%, в Данії – 31%, в Швеції – 23%, в Чехії – 19%, в Естонії – 16% [36]. І, навпаки, протестантські та окремі католицькі країни, яким притаманний суттєвий індивідуалізм, переважно мають вищу злочинність (Скандинавія, Нідерланди, Велика Британія).

Підсумовуючи проведений аналіз, можна зробити деякі висновки.

Найвищий в ЄС загальний рівень злочинності – в Швеції, найменший – на Кіпрі; найвищий рівень умисних вбивств – в Литві, найнижчий – в Словенії та Австрії; найвищий рівень зґвалтувань – в Швеції, найнижчий – в Греції; найвищий рівень нападів – в Швеції, найнижчий – в Польщі; найвищий рівень грабежів – в Бельгії, найнижчий – на Кіпрі; найвищий рівень крадіжок – в Швеції та в Нідерландах, найнижчий – на Кіпрі; найвищий рівень крадіжок зі зломом – в Данії, найнижчий – в Румунії; найвищий рівень квартирних крадіжок – в Бельгії, найнижчий – в Польщі; найвищий рівень угонів транспортних засобів – у Франції і Швеції, найнижчий – в Румунії; найвищий рівень злочинів, пов'язаних з наркотиками – в Швеції, найнижчий – в Румунії. Найвища в ЄС насильницька злочинність в Швеції, Австрії, Великій Британії та в Бельгії, а найнижча – в Румунії та на Кіпрі, помірний рівень таких злочинів в Греції і на Мальті. В країнах ЦСЄ спостерігаються суперечливі тенденції: загальний рівень злочинності там значно нижчий, ніж в більшості „старих” членів ЄС. Це ж стосується і рівня більшості корисливих та насильницьких злочинів (окрім умисних вбивств).

ЛІТЕРАТУРА

1. Лунеев В.В. Эпоха глобализации и преступность / В.В. Лунеев. – М., 2007. – 272 с.
2. Тимчук О.Л. Злочинність у сучасному світі: кримінологічний аналіз // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2010 – № 11. – С. 84-91.
3. Crime and Criminal Justice Report 2010. – Режим доступу: // http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-058/EN/KS-SF-10-058-EN.PDF ЄС 2010
4. Положение в области преступности и уголовного правосудия в мире. Информационный бюллетень № 2. // <http://huwu.org/ru/conf/crimecongress2010/factsheet2.pdf>
5. Гишинский Я.И. Криминология. Курс лекций. – СПб., 2002. – 384 с.
6. Голик Ю.В., Коробеев А.И. Преступность – планетарная проблема (К итогам XI Конгресса ООН по предупреждению преступности и уголовному правосудию). – СПб., 2006. – 215 с.

7. Лунеев В.В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. Монография. / В.В. Лунеев. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М., 2005. – 912 с.
8. List of countries by intentional homicide rate. – Режим доступа: // http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_intentional_homicide_rate
9. UNODC crime and criminal justice statistics. – Режим доступа: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/crimedata.html>
10. Corruption Perceptions Index. – Режим доступа: // http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/results
11. Crime in Sweden. – Режим доступа: // http://en.wikipedia.org/wiki/Crime_in_Sweden
12. Police Crime Statistics 2009 (Federal Republic of Germany). – Режим доступа: // http://www.bka.de/pks/pks2009ev/pcs_2009.pdf
13. The most violent country in Europe: Britain is also worse than South Africa and U.S. – Режим доступа: // <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1196941/The-violent-country-Europe-Britain-worse-South-Africa-U-S.html>
14. Crime in England and Wales 2009/10. – Режим доступа: // <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs10/hosb1210.pdf>
15. Criminalité et délinquance constatées en France (Année 2009). – Режим доступа: // http://lesrapports.ladocumentationfrancaise.fr/cgibin/brp/telestats.cgi?brp_ref=104000449&brp_file=0000.pdf
16. Crime reported by the Police Forces to the Judicial Authority. – Режим доступа: // http://en.istat.it/dati/dataset/20100809_00/
17. Reported offences, totally end per 100 000 of population, by type of offence and month, 2009 and in comparison with the previous year. – Режим доступа: // http://www.bra.se/extra/measurepoint/?module_instance=4&name=Total%20number%20of%20reported%20offences%202009&url=/dynamaster/file_archive/100610/a937ed3618fbc9d148e4ae3485d32b0c/Anm%25e4lda%2520brott%25202009.xls
18. Statistics Finland: Justice and crime statistics. – Режим доступа: // http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_oikeusolot_en.html
19. Presentation des chiffres de la delinquance en 2009 (sur base du rapport d'activite de la police Grand-ducale). – Режим доступа: // <http://www.statistiques.public.lu/fr/actualites/conditions-sociales/justice/2010/03/20100330/20100330.pdf>
20. Demographic Review of Malta 2009: Population & Social Conditions. – Режим доступа: // http://www.nso.gov.mt/statdoc/document_file.aspx?id=2840
21. Criminal statistics 2008 (The Republic of Cyprus). – Режим доступа: // <http://www.pio.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/All/FBB88A085ED79860C>

[225774D002E3FF5/\\$file/CRIMINAL_STATISTICS-2008-50610.pdf?OpenElement](http://225774D002E3FF5/$file/CRIMINAL_STATISTICS-2008-50610.pdf?OpenElement)

22. Statistical Yearbook of Portugal-2009. – Режим доступа: // http://www.ine.pt/xportal/xmain?xpid=INE&xpgid=ine_publicacoes&PUBLICACOESpub_boui=105023575&PUBLICACOESmodo=2
23. Registered publicly indicted crimes and perpetrators (1990–). – Режим доступа: // http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/eng/xstadat/xstadat_annual/i_zjb002.html
24. Annual report on the work of the police (2009). – Режим доступа: // <http://www.policija.si/eng/images/stories/Statistics/AnnualReport2009.pdf>
25. Stan bezpieczeństwa w Polsce w 2010 roku. – Режим доступа: // http://www.policja.pl/portal/pol/1/61722/Stan_bezpieczenstwa_w_Polsce_w_2010_roku.html
26. Statistica principalelor activitati desfasurate de politia Romana in anul 2009. – Режим доступа: // http://www.politiaromana.ro/date_statistice_anul_2009.htm
27. Уровень преступности в Чехии в 2010 году снизился. – Режим доступа: // <http://www.novoya.com/info/1733.html>
28. Selected indicators on criminality and frequency of fires in the Slovak republic 2009. – Режим доступа: // <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=11636>
29. Central Statistical Bureau of Latvia: sk01. Number of recorded crimes. – Режим доступа: // <http://data.csb.gov.lv/Dialog/Saveshow.asp>
30. JU001: RECORDED OFFENCES by Degree/type of offence and Year // <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Dialog/Saveshow.asp>
31. Тимчук О.Л. Злочинність у Латинській Америці: кримінологічний аналіз // Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Юридичні науки. – 2010 – № 3. – С. 164-170.
32. Фукуяма Ф. Великий разрыв /Пер. с англ. А.Александровой. – М.: АСТ, 2004. – 480 с.
33. List of countries by income equality. – Режим доступа: // http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_income_equality
34. Gross domestic product based on PPP per capita. – Режим доступа: // <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2010/02/weodata/weorept.aspx?sy=s=PPPPC&grp=0&a=&pr.x=33&pr.y=12>
35. Wages and Taxes for the Average Joe in the EU 27. – Режим доступа: // http://www.langlophone.com/20100526_edition/20100526_EU27_data_table_flipped.pdf
36. Demographics_of_atheism. – Режим доступа: // http://en.wikipedia.org/wiki/Demographics_of_atheism